

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази један пут у месецу. Претплата је на целу годину 3 круне, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добивају лист у пола цене. Дописи и предлата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор (Аустро-Угарска).

У Сомбору 30. Априла 1900. године.

РОДИТЕЉСКЕ ВЕЧЕРИ.

Ствар о којој хоћемо да пишемо, није сасвим непозната српском свету. Родитељске вечери, ако су и поникле на немачком земљишту, пренесене су већ далеко преко немачких граница, и ако не свуда, а оно на много места са оноликим и онаковим успехом, као и у самој Немачкој. У Крагујевцу је окружни надзорник, са тамошњим учитељством покушао да одомаћи ту установу и у Србији.*) Судаћи по томе, што о њима пишу тамошње, србијске новине, тај је покушај испао веома добро. С тога дакле, што је тај покушај испао веома добро, те се немамо плашити немачких „новотарија“, а друго, ради велике педагошке вредности родитељских вечери, решили смо се, да о њима опширније проговоримо, пошто се тој установи, бар тако изгледа, код нас, с ове стране Саве, не поклања дужна пажња.

У новије доба говори се са нарочитим нагласком о добром одношају, који треба да влада између куће и школе. То се захтева из простог разлога, што кућа и школа раде на једном заједничком послу, васпитању. Наглашавање доброг одношаја између школе и куће намењено је дакле кориснијем и успешнијем васпитању т. ј. самој деци. И баш зато, што из тог одношаја добија у првом реду само дете — ученик, а тек другом реду учитељ и родитељ, хоћемо да кажемо коју о неговању тог одношаја, како би олакшали посао васпитачки, којему се стављају толике сметње и препреке.

Код нас се сваки час чује и изражава жеља, да кућа треба да помаже школу у њеном васпитачком раду, да треба да иде с њом руку под руку. Нема сумње, да је то сасвим оправдана и лепа жеља. Школска настава само ће у том случају бити право

*) О томе се налази леп и опширан извештај у 243. броју београдских „Српских Новина“ одакле је прештампан и у 33. и 34. бр. „Школског Одјека“ за 1899. год.

www.dmlb.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

васпитно средство, ако је у томе послу и кућа обилно помаже. Да то помагање не сме бити у супротности са духом саме школе и онога што она учи, о том се можемо уверити из самога живота, који нам за то пружа небројено примера.

Цео васпитни посао могао би се, некако, сравнити са ходом човечијим. Да човек сигурно ходи, мора имати циљ пред очима, и обе ноге морају се мицати у једном истом правцу. У тренутку, кад би покушали једном ногом да идемо напред, а другом натраг, ми се не би могли маћи с места. Тако је и са утицајем школе и куће на васпитање. То су те две силе, које могу да раде у једном и истом, а и у сасвим противном правцу. У васпитању мора се наћи она веза између школе и куће, која ће ту њихову велику моћ утицаја управити једним одређеним правцем.

За одношај, који је између наше школе и куће, не може се баш рећи да је утешљив. На много места код нас школа и кућа не ће да знају једно за друго, те се зато и разилазе у раду. Тој невољи, мислимо, узрок је највећи тај, што многи и многи родитељ наш није на чисто са задатком школе, а није на чисто зато, јер га нико није обавестио. Зато многи наш родитељ, па и интелегентнији, не зна шта му дете у којем разреду у школи учи из појединог предмета, те је много дете са необавештености родитељске лишено код куће помагачког савета и поуке, које би иначе имало. Зато није ни чудо, да гдекоји родитељ рекне детету: „А шта те твој учитељ мучи не знам тим и тим, кад ти то неће требати!“ Где је тако, да родитељ непозван критикује наставне програме, и да по својем субјективном уверењу, а у многој прилици са нераздевањем саме ствари, проглашује ове или оне предмете за потребне или непотребне, ту је између школе и куће јаз више неко дубок. Ту је слаб изглед на успех, јер ту од два моћна чиниоца, као што је кућа и школа, један зида, а други разиђује.

Нешто лежи и у оној нашој карактеристици, да ми баш у свакој прилици нећемо радо да тражимо обавештаја. То као да нарочито вреди за школске ствари. Многи наш родитељ мисли да је учинио нешто у корист свога детета, ако је учитеља којом приликом позвао к себи и лепо га угостио. Та то је, што но наши веле, стајати на доброј ноzi са учитељем. Врло је редак родитељ, који би запитао учитеља за обим оних предмета, које му дете учи у школи. Нека сваки учитељ, па и најстарији, метне руку на срце, па нека призна колико је таквих родитеља! Мало, врло мало!

Код оваког стања ствари сâми учитељи морају гледати да створе прилике, које би тај јаз између наше школе и куће заронили. Кад родитељ неће сам да се распита за своје дете, дужност је учитељева да сâм изађе пред родитеља, па да му каже: „Овако више не иде! Ми и ви не можемо ићи разним правцима, поред једног истакнутог циља. Нама су поверена деца, да их ми васпитамо, али правога васпитања не може бити без ваше помоћи. Ваш рад мора се прилагодити нашем. Ми учимо децу из овога ово, из онога оно, оволико у овом разреду, оволико у оном. Вама је то потребно да знате, да би и свој рад удешавали према нашем!“ И кад би учитељство тако мислило, говорило и радило, ми би за врло кратко време стајали у најбољим одношајима са кућом.

У горњим редцима садржава се главно и једино средство и начин, да се тај добар одношај васпостави. У каквој форми пак да се изађе родитељима на сусрет, те даде обавештај о раду школе и њиховој деци, то је данас већ са успехом покушано са т. з. родитељским вечерима.

Шта су то родитељске вечери и како се оне приређују? О томе хоћемо да кажемо једну-две.

„Васпитање мора бити једнообразно. Зато је потребно, да се и разни фактори, који раде на том послу, прилагођавају један према другом и да се узајамно потпомажу највећи део васпитања огниада на породицу. Њој су деца већ од природе предата и дата на бригу и старање и она се мора са великом ревношћу латити тога посла и мора осећати тугу у срцу ако је дете рђаво васпитано. Поред ње долази и школа. Породица може васпитавати са већим успехом, јер ту је онај трајан и снажан уплив обичаја и морала, који влада у породици. А друго, родитељи боље познају индивидуалности свога детета, те се у васпитању и могу обзирати на њу. Школа је само помоћни завод поред породице, која управо има да васпитава и за коју Хербарт вели: „Васпитање је ствар породице; оно у тој почиње, па се већином у њу и враћа“. Школа наставља, по неком одређеном, удешеном плану, онај рад, што је у породици почет и допуњава га. Из тога се види да породица и школа раде у једном истом циљу и према томе су и упућени једно на друго. Из тога одношаја произилази потреба за свезивањем тих обеју фактора. Мора се дати прилика, где ће се учитељ и родитељ састати и где могу скупа решавати о деци. То се постижава са т. з. родитељским вечерима. То су слободни састанци учи-

теља и родитеља, на којима претресају васпитна питања, нарочито она, која су од општег интереса. *Циљ је дакле тим вечерима да између школе и породице створе суласност и да оба васпитна фактора вежу срдачном везом (Ломберг).*

Толико о циљу родитељских вечери. На питање: како се оне приређују, шта се на њима расправља, о томе нека говори сâм *Авг. Ломберг*, који је о том писао опширније у расправи „*Elternabend*.“ Његова разлагања опште су природе, те ће сваком који год жели да учини покушај са тим вечерима, доћи као врло поуздано упутство.

Ломберг вели: „Приређивање тих вечери мора узети учитељ у своје руке, али пре него што би хтео радити што у тој ствари, нека се добро размисли шта ће и како ће радити“. Родитељске вечери у многим местима биће сасвим нове и непознате, те се ту мора поступати веома опрезно. Пре фактичног сазива родитељског вечера има учитељ да спреми за то потребно земљиште. Нека сваком приликом наглашава, како је васпитање без куће немогуће и да је оно само онда корисно, кад обе стране раде узјамно. Тако исто нека се и дружи са родитељима дечијим. Тада ће родитељи видети, да је он пријатељ њихове деце, те ће радо пристајати на његове предлоге о учитељским вечерима.

Кад се од прилике на тај начин учини припрема, може се приступити приређивању родитељских вечери. Сазивач треба да је увек учитељ, а управитељ школски само у том случају, ако је и сам учитељ. Неучитељи-управитељи нека то не покушавају, јер се ствар може изјаловити. Те вечери треба да побуде интерес за школу код родитеља и грађанства. Само учитељ, школски раденик, у стању је да извештава о васпитним стварима, само он једини познаје школу, њезин дах и живот и нико други. Зато ће он и најпре моћи заинтересовати родитеље за ту установу.

Кад се родитељи дечији позову на састанак, питање је: шта да се тада расправља? Какови предмети да се метну на дневни ред? Пре свега морамо приметити, да начин излагања не сме бити никакo чисто дидактички, јер се родитељске вечери баш у том и разликују од учитељских скупштина. Оне морају тећи више популарно, да их сваки поједини посетилац разуме. Затим се има родитељима дати јасан појам о циљу васпитања, као и о васпитним средствима. Нарочито је то zgodна и лепа прилика за сузбијање предрасуда, које владају у васпитном погледу.

Многи родитељи не схваћају своју задаћу онако, како треба, те и не васпитавају своју децу онако, како би требало. То долази отуд, јер они немају потребног знања о домаћем васпитању. То се може свести на ту чињеницу, да родитељи читају врло мало о домаћем васпитању, а многи у бризи и старању за живот немају ни времена зато. Ту ће родитељске вечери помоћи много. Нека се родитељима предоче и назначе главна правила праве методе васпитања, па је помоћ ту.

Нека учитељ даље даје родитељима тачан појам о васпитачком раду, и о посебним задатцима школе. То је у толико потребно, јер неки родитељи мисле, да школа ради више него што би требало, а други напротив мисле, да ради мало из овог или оног предмета. Има родитеља, који чак и обавезну наставу сматрају за неко зло, које се мора уклонити. Други опет нису задовољни са школском дисциплином. Зато се мора учитељ паштити, да представи родитељима важност сваког појединог наставног предмета, и да одреди границе онога, што школа може да постигне.

Нарочито, и то наглашавамо, нека се и родитељи потстичу на говор, јер измена мисли између учитеља и родитеља чини веома много у овакој прилици. Што год учитељ буде говорио обичнијим тоном, то ће и интересовање и учешће родитељско бити веће.

Свакога пута треба да се који учитељ одреди за држање предавања из области педагогике. После сваког таковог предавања нека се отвори дебата, те ће се родитељима и тим дати прилика, да искажу своје мисли и искуство.

То су главне тачке, које би имале да се ставе на дневни ред родитељских вечери. Још би се на тим вечерима могле изложити и дечије писмене радње, да би се родитељи уверили о напретку своје деце. У варошима и већим местима где постоји и школски лекар, треба и он да је на тим вечерима. Његов би посао био да извештава родитеље о дечијем здрављу, нарочито о неговању и чувању зуба, вида, слуха и опште о неговању здравља. Ту би се родитељима дала лепа прилика, да сваки запита лекара о болести свога детета, као и о предохрани против ове или оне болести.

Овако приређене родитељске вечери не би остале без икаквог успеха. После похађања таквих вечери родитељи ће имати сасвим јасан појам о васпитању, као и о своме раду на дому. Тада ће родитељи назити на то, да деца уредно у време у школу одлазе, и из школе долазе, прегледаће домаће задатке, преслишаће лекцију,

www.uzes.rs
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

узеће књигу у руке, те ће се и сами сетити своје младости и учења. Тим се даје прилика, те је жива измена мисли између старијих родитеља и младе деце. А деца се загревају за науку тим уделом својих родитеља, те школа не мора насилним мерама да приморава децу на домаћи рад.

Успех родитељских вечери не лежи само у добром домаћем васпитању него су оне и школском васпитању од не мале користи, јер ће се родитељи у сваком важнијем питању ставити у договор са учитељем. А од тога опет само деца могу имати користи. Родитељи су наиме у том срећном положају, да са својом децом поступају сходно њиховој индивидуалности, а учитељ ће тек на основу саопштених родитељских опажања бити у стању да сходно индивидуалности детињој удешава своју наставу. А ко појима, колику важну улогу игра индивидуалност у васпитању појединца, тај ће свакако, с нама заједно признати, да је са родитељским вечерима и у том погледу учињен један приметан корак у напред.

Најзад од тих вечери и родитељи имају велику корист. На тим вечерима чуће они из уста самога учитеља како им деца уче, за које предмете имају више склоности и шта се од којег детета може очекивати, те ће тако бити у много прилика укључена могућност, да се даровита деца не одаду ономе позиву, којем највише нагињу и у којем ће највише бити од користи и науци и друштву и народу.

Из до сад наведеног видимо, да су родитељске вечери врло добра васпитна средства и да су оне праве школе за учитеља, који ће ту показати своју способност и пожртвовање за узвишени позив васпитачки; — родитељске вечери су прилика, где учитељ може у обичној мери развити своју делатност у корист поверене му деце, као и у корист олакшавања школског и домаћег васпитања. Кроз родитељске вечери јачаће његов углед и утицај и код дечијих родитеља и код грађанства.

Питаће когод: а зар школски испити не могу неговати добар одношај између школе и куће? Са нашег гледишта на то питање морамо одговорити са: не! Школски испити са својим званичним обликом не могу бити онакова веза између школе и куће, као што су то родитељске вечери. Из напред изложеног увидиће се велика разлика између школских испита и родитељских вечери, као и њихова важност.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Што се тиче времена, у које да се приређују те вечери, мора се имати на уму ово: При приређивању родитељских вечери морају се узети у обзир друштвене прилике родитеља. Састанке треба приређивати у оно доба, које је њима најприкладније. После, родитељске вечери морају се доста штедљиво приређивати. Не смеју се сваки час заказивати, јер би то много слабило њихов утицај, као и интерес родитеља. У средњу руку може се преко године 5—6 пута састати. Више од тога већ није саветно. У почетку и свршетку сваке школске године не сме се пропустити, а да се не закажу родитељске вечери. Тада се налази највише предмета за саопштавање родитељима.

Из овога, што рекосмо, свако ће моћи створити себи слику о тим вечерима. Да би пак та слика била још потпунија и јаснија, навешћемо и једну конкретну слику таковог родитељског вечера, те ће се видети, колико су горње идеје приведене у дело у Немачкој.

8. (20.) фебруара 1900. одржано је родитељско вече веџбаонице педагошко-семинарске школе у Јени. Било је присутно до 50 које матерâ, које очева дечијих и до 15 чланова пед. семинара. Председавао је надучитељ семинара, *Фриц Леменик*, а била су присутна још и друга два учитеља семинара. Пошто је председник поздравио присутне добродошлицом, објаснио им је циљ њиховог састанка, те им је набројао све оне користи, које произилазе из тих вечери. Рекао је, да ће набројати све оне предмете, који се уче у I. разреду*) и колико се из којег предмета учи, њиховог знања и равнања ради, те је замолио присутне родитеље, да слободно и отворено ишту обавештаја о нејасним и непознатим им питањима. Затим је говорио о школској дисциплини, шта је ђацима дозвољено, а шта не. Још је замолио родитеље, да се у случају какове тужбе обраћају управо учитељима и да деци не верују док се сами не увере шта је у ствари. За њим је зубни школски лекар *Хан* говорио о дечијим зубима, које је прегледао јуна прошле и јануара ове године. Споменуо је, како са зубима стоји врло рђаво, а то зато, јер се довољно не негују. Даље је говорио о важности здравих зуба, као и о њиховом неговању. Поједини родитељи питали су после зубног лекара за поједине случајеве зубобоље код своје деце. Особито се родитељи интересираху да знају чиме је здравије прати зубе: четкицом или ланеном крпом, „калодонтом“ или другим

*) У многим школама у Немачкој почиње се школска година о Ускрсу, а не као код нас о јесени.

средствима. Пошто је отпевано неколико заједничких песама, учитељ *Рот* прочитао је извештај са ђачког путовања у Лајпциг. Тај је извештај такођер занимао родитеље.

Пошто је председник заказао идуће родитељско вече за месец мај о. г. и отпевана једна заједничка песма, закључен је састанак после саветовања од три часа. Родитељско вече било је веома живо и занимљиво, и тада се видело, колико је у стању школа утицати на одрасле. И то је већ сад, кад родитељске вечери нису ни у Немачкој сасвим раширене. А шта ће тек бити, кад ни једна школска општина не буде без њих! — Ту је врло лако бити добар пророк!

Сама идеја о родитељским вечерима била нас је покренула на размишљање о тој ствари. А суделовањем на таком једном родитељском вечеру видели смо, колики је значај и педагошка важност тих вечери. И помислили смо колико би таква установа донела добра и нашој школи и нашем подмлатку и нашем народу. Јер сумње нема, да су те вечери колико студија самом учитељу, толико и поука многим и многим родитељу, који ће тек на овај начин можда, да стекне уверење о томе, колико му вреди његова школа и његово добро васпитан и однегован подмладак. Нашем народу баш у садашњости треба показати, чему се у истини може надати од своје школе.

Са те мисли ми се овим чланком и обраћамо на учитељске, зборове у Сомбору, Вел. Кикинди, Новом Саду, Вел. Бечкерек у Земуну и у другим нашим већим местима са молбом, да ову ствар прихвате, те да покушају да је приведу и код нас у дело. Нека би почетак био у малом и у скромном обиму, по саму ствар биће то од велике користи!

После француско-пруског рата речено је, да Француску нису победили немачки војници, него немачки учитељи. То је велика истина! Нека би се некад тако казало и за наше школе и учитеље! — јер је истинита она реч: „Васпитање је управљено, да народу спреми и образује најбоље синове. По најбољим синовима види се већ сад, какав ће бити један народ уз енергично и по плану удешено вођење, — па ма то било и после неколико векова!“
(Рајн.)

Прерађ.

Рад.

О ВАСПИТАВАЊУ У ХРИШЋАНСКОМ ДУХУ.

(Свршетак.)

III.

Ако хоћемо, да нам хришћанско васпитање жељеног плода донесе, настојавати морамо, да оно буде савршено хришћанско васпитање у потпуном смислу те речи, то јест да задовољи све захтеве хришћанске религије, како у догматичком тако исто и у моралном и обредном погледу. Половно хришћанско васпитање исто толико вреди, колико и васпитање у нехришћанском духу, јер су лицемери гори од јавних безбожника.

Услед тога богопознање треба будити у срцу детињем од најраније младости. Невино и чисто срце детиње врло је пријемљиво за ствари небесне природе, те с тога, ако још у раној младости почнемо развијати религијозно осећање у срцу дитињем, можемо уверени бити, да нема те силе на овоме свету, која би у стању била, то осећање уништити у души потоњег одраслог човека. Буде ли се религијозно осећање пажљиво и доследно развијало код деце и кад ова одрасту, онда спокојни можемо бити, да ће таква човека врло тешко саћи са правог пута и дати се на странпутицу, која би му могла убити срећу овога и блаженство будућег века.

Има небројено примера, да су људи, који су у прво доба младости своје добили хришћанско васпитање, кад су после у животу, по људској слабости својој и утицајем разних околности, у грех пали, освестивши се, јако се кајали и тек по томе постали обрасци правог добродетељног живота. То је најбољи доказ, да је хришћанско васпитање, које се у раној младости започиње од судбоносног значаја и утицаја по цео потоњи живот човечији.

О начину и средствима за развијање хришћанског васпитања не ћемо овде говорити, већ ћемо само напоменути, да се при васпитању у хришћанском духу, чувати ваља од погрешног начина хришћанског васпитања, а то је од *сујеверја*. Сујеверје је погрешна вера и предубеђење, које не уме разликовати природно од натприродног, и при којем се свет и натприродни карактер приписује онаквим стварима и догађајима, који немају никакве везе са светом и натприродношћу. Сујеверје је веома штетно и опасно по прави хришћански живот. Из свега до сада реченога, довољно је потврђена истина, да је само хришћанско и то савршено и чисто хришћанско

www.unlib.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
васпитање у стању однеговати људе *савршене и за свако добро дело приправне* и да је само оно у стању осигурати срећу човеку у овом и блаженство у будућем животу.*)

Ст. С. Илкић.

ДЕЧИЈИ ЗЛОЧИНИ.

— По др. В. Рајну и Е. Шолцу. —

(Наставак.)

Законске одредбе о дечијим злочинима ове су у појединим државама :

1. *Немачка царевина*, као што је познато, састављена је из више мањих држава. Свака од тих мањих држава, у оквиру своје аутономије, има законе, који се односе на дечије злочине. Ти су закони удешени по пределним потребама и приликама. Ми ћемо донети само немачки државни закон, који нам сâм за себе пружа доста јасну слику онога, шта се мисли њим учинити за сузбијање дечијих злочина. Немачки државни закон је од 26. фебруара 1876. а §§. 55—57. који говоре о дечијим злочинима, гласе :

§. 55. Ако дете испод 12 година учини какав кажњив чин, не може се судски гонити. Али се могу применити прописи, које прописује дотични земаљски закон, ради поправљања и надзора, нарочито се дете може опремити у васпитни завод или у завод за поправљање, пошто турска власт то као дозвољено закључи.

§. 56. Ако је оптужени у времену од навршене дванајесте до навршене осамнајесте године учинио што кажњиво, има се ослободити, ако он није имао моћ разликовања и расуђивања, да је његов чин кажњив. У том случају има се у пресуди назначити и одредити, да ли да се оптужени преда породици натраг, или да се опреми у васпитни или поправни завод. У заводу се има дотле држати, док заводска власт то за потребно нађе, али никако после навршене 20. године.

§. 57. Ако оптужени од 12—18. година учини кажњиво дело, и имао је моћ расуђивања о кажњивости тога чина, то се имају употребити следећа одређења :

1. Ако је тај чин запрећен смрћу или доживотном робијом, то се казна има свести на затвор од 3—15 година.

2. Ако је тај чин запрећен доживотном робијом у граду, има се казна свести на 3—15 година робије у граду.

*) Епидиог овога предавања изостављен је, јер је штампан у овом листу 1896. г.

3. Ако је чин предвиђен затвором или другом којом врстом затвора, ту се казна има одредити између најниже казне, која је законом прописана и половине највише, законом прописане, казне. Ако је за казну одређена робија, та се има заменити затвором истог рока.

4. Ако је чин каква погрешка или преступ, то су у том случају довољне казне: укор или опомена.

5. Међутим деци од 12—18 година никако се не може одузимати грађанско право и друге грађанске почести, нити се могу стављати под полицијски надзор.

У опште казне се имају издржавати у нарочима заводима и просторијама, који су на издржање казне младих злочинаца одређене.

2. *Аустро-Угарска.* Ту је за Аустрију меродаван закон од 1852. По њему је детињство све до навршене 10. године. Сви кажњиви преступи, који би се учинили до 10. године, подлеже искључиво родитељској казни. Поред те детиње слободе долази од 11—14. година детиња малолетност у погледу кажњавања. (Strafmündigkeit). Ако у том добу дете учини штетно, што је кажњиво, ту се већ сматра као преступ. Мање погрешке детиње и ту подлеже родитељској казни. Од 14. године дете се може казнити, и ту наступа потпуна одговорност детиња пред судом. Но и ту постоји нека нарочита одредба. За злочинце од 14—20. година блажије су казне, а смртне се казне не могу на њима ни извршити. Исто тако искључена је и доживотна робија. Но место смртне казне и доживотне робије може им се досудити 10—20 година тешке робије.

3. *Краљевина Холандија.* Под утицајем француског права ту је појам о моћи расуђивања (Discernement) од велике важности. Деца испод 10, и од 10—14 година, која учине какав злочин без те моћи расуђивања, могу се опремити у какав васпитни завод. Али то је опремање остављено увиђавности судијиној. Дете се не може казнити до 10 година. Условна кажњивост је до 16 година, а од тада наступа потпуна кажњивост. Нарочито се одређује, да се деца испод 14 година не могу појединце затварати у ћелије.

4. *Краљевина Данска.* У Данској се, по закону од 1866., телесна казна још употребљава као средство за казне. Дански закон разликује двојаку телесну казну: прутом и штапом. Прутом се бију дечаци до 15 година, а девојчице до 12 година, а штапом само мушкарци, и то од 15—18 година. До 10 година не казни се нико судски. Од 10—15 година је кажњиво, ако се по каквоћи

преступа, по сталешком положају и васпитању може претпоставити, да је дете могло схватити кажњивост свога чина, као и онда, ако преступ није безначајан. Потпуна кажњивост неступа са 15. годином. Али се преступницима до 18 година казна увек смањива.

5. *Краљевина Норвешка*. Тамо се суди по закону од 1866. До 10 година не прописују се казне. Мупки од 10—15 година могу се казнити прутом или затвором од 8—60 дана; код већих је преступа кажњивост до 9 година затвора могућа. У мањим случајевима укор или смештање у васпитни завод. Да ли ће дете бити кажњено или не зависи од његове моћи расуђивања. Девојчице испод 12 година могу се телесно казнити. Норвешка је у погледу примене казне дечијих злочинаца одмакла за један знатан корак напред, пошто је покушала да дечију казну сведе на васпитну меру. 6. јуна 1899. изашао је нов закон, који наређује ово: §. 1. Дете испод 10. година може се на предлог турског већа дати у поверљиву и поштену кућу или у завод за чување деце, или у сличне заводе, чији је устав потврђен од краља, ако је: а) кажњив учин потекао из моралне пренебрегнутости и занемарења, и ако је смештање у завод у интересу његовог поправљања, као и ради предострожности, да се пређашње стање не поврати; — или ако се б) услед порока и немара родитеља или васпитача занемари или злоставља, или ако се налази на путу пропасти и кад нема доказа да ће наступити промена у корист његовог поправка; — в) ако се, услед рђавог вођења детета, против чега се васпитна средства школе и куће покажу недовољна, или ради других сумњивих околности, укаже потреба, да се дете у завод смести, и од моралне пропасти спасе.

§. 3. Ако турско веће не би налазило за потребно, да се у смислу §. 1. дете пошље у завод, то може оно (веће) детету, родитељима или заменицима њиховим строг укор и опомену поделити.

§. 4. Ако је дете испод 14 година учинило какав кажњив чин, или је дете између 14 и 16 година учинило чин, за који оптужна власт не налази за потребно да га судски прогања, то може турско веће употребити укор и опомену. Веће може и претпостављенима дечијим у кући и у школи оставити на вољи, да му они примерену казну, законом дозвољену, поделе, или ако је дете испод 15 година, а укаже се потреба, то одредити да се оно у присилну школу (*Zwangsschule*) смести, али ту се не сме дуже држати од 6 месеци.

5. *Краљевина Шведска*. Ту влада закон од 1864. Кажњивост наступа са навршеном 15. годином, код већих злочина и од 14 година, ако је дете имало моћ расуђивања. Злочинци, који се не могу судски казнити, подлеже родитељској казни, или се имају сместити у какав завод. Блажија казна употребљава се код деце од 15—18 година, и то у извесним прописаним казнама.

6. *Царевина Русија*. Основа данашњег казненог права је „Звод законов“ од 1765. Новији казнени законик створен је 1845. До 10 година дете је без казне. Ако дете испод 10 година учини какав злочин, подлежи родитељској казни. Код деце од 10—14 година је казна искључена, ако се докаже, да је дете учинило злочин без моћи расуђивања. У противном случају наступа кажњивост, али у блажијој мери. Као казна прописана је депортација са присилним насељем, одузимање свију права, присилно васпитање у манастиру и затвор. Од године 1866. постоје државни присилни васпитни заводи за младе злочинце. Потпуна судска одговорност наступа са 21. год.

7. *Велика кнежевина Финландија*. Ту влада казнени законик од 1869. Тек после навршене 15. године може се дете судски гонити. Ако би учинило какав злочин после навршене 7. године може се сместити у какав јавни завод за васпитање, или се код куће може казнити од стране родитеља. Ако родитељи пропусте казну, то је врши сама власт. Боравак у заводу мора се ограничити на извесно време. Само нарочито покварена деца остају у заводу за васпитање. Блага казна изриче се између 16. и 18. год.
(Наставиће се).

Н Е К Р О Л О Г.

† **Јован Ћорђевић**. Лицем први дан Ускрса о. г. преселио се у вечност у Београду, велезаслужени умировљени професор велике школе и отлични књижевник српски Јован Ћорђевић.

Врли покојник је рођен 13. Новембра 1826. на дан св. Јована Златоустог у Сенти. Отац му је био Филип Ћорђевић трговац и пчелар, а мати му су звала Ана рођена Малешевић и била је родољубива Српкиња, љубитељка српске књижевности и велика поштоватељка српских списатеља. Она је свог сина Јована брижљиво васпитавала у духу православне вере и народности српске; зарана га је почела учити закону Божијем и српској књизи и омилила му читање. Српску школу свршио је у Сенти, код знатног у оно доба учитеља Георгија Николића. Кад је затим и мађарску школу у Сенти свршио, прешао је у гимназију и гимназијске науке слушао је у Сегедину, Новом Саду и Темишвару. У Сегедину је у то време био катихета православне младежи Павле Стаматовић, који је на недељним катализима особито одушев-

лавао српску гимназиску младеж за идеју Српства и православља. Свуда је био отличан ученик. Свршивши филозофију посвети се учењу медицинских наука и као отличан питомац Саве Текелије сврши I. и II. годину медицине на свеучилишту пештанском, где је био један од највреднијих чланова друштва младежи српске. Године 1846. на св. Саву држао је он у великој дворани Матице Српске у Текелијануму пун родољубивог жара говор о народном поносу, који је изишао у Српском Народном Листу. У Славјанци године 1847. изишло је његово дело: „Кнез Паво“.

Бурне 1848. године у априлу прекине учење медицинских наука и у друштву са осталом младежи српском проведе 1848. и 1849. међу Србима и у служби народа свог.

Када се после покрета установило у негдашњем војводству српском, велико жупанство за Бачку, Торонтал и Вршац у Сомбору, позове Исидор Николић велики жупан, Ђорђевића у своју канцеларију, где је као канцелиста у секретаријату делао. У то време превео је знаменито Шилерово дело „Сплетка и Љубав“ на српски то је његово дело представљало српско дилетантско друштво у великој дворници магистрата сомборског.

Када је 1853. године установљена нижа реална школа у Сомбору, препоручен је био он и још један млад Србин за професоре у тој школи, али у место њих буду од Немачке владе у Темишвару наименовани за прве професоре у овој школи два Немца. — Наскоро после тога Јован Ђорђевић изабран буде за професора српске гимназије у Новом Саду, где је заједно са наумрлим Др. Ђорђем Патошевићем најревносније делао до 1857. године.

Године 1857. постане секретар Матице Српске и уредник Српског Летописа. 1859. на позив Данила Медаковића прими се уредништва Српскога Дневника у Новом Саду. Његовим неуморним настојањем основано је српско народно позориште у Новом Саду, коме је он био и управитељ, а године 1868. позван буде за управитеља српског народног позоришта у Београду, у коме је звању остао до 1876. Те године постављен буде за управитеља и професора шабачке а 1878. премештен буде за управитеља београдске гимназије.

Године 1880. постане управитељем учитељске школе, а 1888. наименован буде за професора историје на великој школи београдској. Године 1892. наименован буде за министра просвете и црквених дела, где се особито трудио око тога да народној настави у основним и у учитељским школама даде онај правац који је једино за српски народ природан и успешан. Али на жалост већ у априлу 1893. кад паде Авакумовићев кабинет, престане и Ђорђевићева радња у министарству и он се врати за професора историје у велику школу, а 1896. буде умировљен.

Његови многобројни књижевни радови штампани су у Србском Народном Листу, у Славјанци, у Летопису, у Србском Дневнику, Отаџбини и у другим повременим списима.

За српско позориште радио је врло много и преводио је с немачког, француског и мађарског језика најбоља дела. Такође је и многа оригинална дела писао.

Јован Ђорђевић је био човек благе нарави и сталног карактера, прави идеалиста, озбиљан научењак, поштоватељ народних светиња и вере правосливне и ватрени родољуб српски у правом смислу ове речи. У њега је била тврда вера да ће истина и поштење победу одржати над људском поквареношћу. Многобројни његови ученици, пријатељи и поштоватељи никад га заборавити неће.

Трећи дан Ускреса 11. Априла пре подне сахрањен је Јован Ђорђевић у велико саучешће свију кругова престолнице краљевине српске у Београду. На опелу у саборној цркви чиновдејствовао је Митрополит Инокентије са многим свештештвом а појало је београдско певачко друштво. После опела говорио је надгробно слово Драгутин Милутиновић професор велике школе.

Нека је слава и вечити спомен у народу великом трудбенику на пољу просвете народне Јовану Ђорђевићу! В.

† Паја Путник један однајвећих јунака нашег времена и најодушевље-
најих бораца за српску слободу преселио се у вечност на Цвети 2. Априла
о. г. у Београду.

Покојни Паја Путник родио се у Новом Селу године 1828. где му је отац био тада српски народни учитељ, а одрастао је у Опову где му је отац потом био парох; српску школу свршио је у Опову, а немачку у Панчеву, а гимназију у Карловцима. Године 1846. као гимназијски шестошколац био је први цензор младежи, и са своје даровитости, и пријатног понашања љубимац својих другова. Од 33 друга, који с њиме свршише о св. Илији 1846. гимназију, остало је сада у животу само још четворица, а то су: Лазар Захаријевић адвокат у Панчеву, Јован Димовић учитељ српски у Трсту, Лазар Захаријевић умировљени септемвир у Загребу, и писац ових редака Никола Ђ. Вукићевић управитељ српских учитељских школа сомборских.

По свршетку гимназије Паја Путник је слушао прву годину филозофије у лицеју сегединском а другу годину филозофија на свеучилишту пештанском.

На дан мајске скупштине 1848. Паја је са многим српским ђацима из Пеште, Пожуна, Еперјеша, Сегедина и Београда био у Карловцима и у родољубивом заносу одмах се тај дан после подне уписао у народну војску, у којој је потом као млад поручник године 1848. и 1849. чудеса храбрости чинио на бојним пољима на Јарковцу где је са 30 својих друга победоносно растерао 300 непријатеља, изгубивши само 13 другова. Исто се тако он и у другим свим биткама отликовао, а после покрета као царски официр премештен је био на бојно поље у Италију, где се такође отликовао као неустрашиви јунак. — Поднесавши оставку неко је време био капетан сл. кр. града Панчева, а затим је прешао у Србију, где је у свима бојевима за ослобођење славно учествовао и узвишен био за подпуковника због својих великих заслуга на бојним пољима. Последње дане живота провео је као умировљени подпуковник у Београду, љубљен, поштован и уважен од свију Србаља, који су га познавали и с њиме се поносили.

Писао је много о војеним пословима, од којих дела нека су само штампана.

Вечна ти успомена честити и незаборављени друже из младости, и велики јуначе нашег доба! В.

† Никола Малешевић професор на сомборској државној великој гимназији и многогодишњи ревносни члан и председник местног православног српског школског одбора преселио се у вечност 29. марта т. г. у 50. година живота, после кратког боловања. У покојнику је школа изгубила одлична и веома спремна наставника, Српство — одушевљена Србина, а породица — свога хранитеља. Оплакује га удовица гђа Александра рођ. Чордар, са три ћерке.

Покој му души!!

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Школски музеј у Београду. Ове године приложили су за збирке школског музеја: Кр. срп. министарство просвете преко 100 књига издања државне штампарије; г. Тих. Р. Ђорђевић проф. слику старе алексиначке школе и своју књигу, г. Јов. Јанко Кнежевић проф. из Пакраца три своје књиге, г. М. Динић проф. једну књигу, г. М. В. Валожић књиџар 20 књига свога издања, г. М. Стајић 4 књиге свога издања, срп. манастирска штампарија у Карловцима 4 слике, Одбор за париску изложбу школске предмете који нису примљени за изложбу, г. Јов. Милијевић учитељ писанке и цртанке, ђачке радове из Шведске и Норвешке, наслон за словарицу, једну кутију, неколико справа за објашњавање физичких појава и брисач за таблу, што је све сâм израдио, г. Јов. Максимовић учитељ 3 своје књиге, г. Мих. К. Михаловић 4 књиге, г. Мића Ивковић учитељ 50 разних књига, г. Ђ. Мићић учитељ збирку минерала из своје околине, г. С. С. Станишић учитељ своју књигу, М. Ж. Јовановић ђак грађанске школе коестур жабе и г. Пера Ђурић учитељ три исцуњене животиње. — Хвала свима приложницима и помагачима ове наше просветне установе. Желимо да се и други на њих угледају.

РАЗНО.

Седамдесетогодишњица Његове Светости Патријарха Георгија — свечано је прослављена у Сремским Карловцима на дан св. великомученика Георгија. С њом заједно прослављена је и десетогодишњица патријарховања Његове Светости и епохалне дело — полагање камена темељца Богословском Семинару, којег о своме трошку подиже Његова Светост. На славље ово осим преосвећених епископа и свештенства искупио се силан народ, да тиме покаже и докаже свету на видику, како љуби, цени и уважава своју поглавицу, свога оца и добротвора. Српска школа има двострука разлога, да учествује у овој прослави, јер поред свагдање моралне потпоре коју је Његова Светост Патријарх Георгије српској школи указивао, голема је и материјална помоћ, којом ју је свагда штедро обасипао. У то име кличемо да живи добротвор српске школе Његова Светост Патријарх Георгије Бранковић! Живео!!

Исправак. У прошлом броју овога листа у рубрици „Некролог“ погрешно је стављено *Максим Вујић* у место *Марковић* — што овим путем исправљамо.

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампарија Ф. БИТЕРМАНА И СИНА у Сомбору.

